

<https://doi.org/10.28925/1609-8595.2022.2.12>

УДК 378.091:330.3](438)

Олексій Сисоєв

ORCID iD 0000-0001-5899-0244

кандидат економічних наук, доцент,
керівник департаменту ліцензування та акредитації,
Київський міжнародний університет,
вул. Львівська, 49, 03179 Київ, Україна
4998858@gmail.com

ЕКОНОМІЧНА ОСВІТА ІЗ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ В РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА ЯК ВІДПОВІДЬ СУЧАСНИМ ВИКЛИКАМ І ЗАПИТАМ

У статті розглядається економічна освіта із циркулярної економіки в Республіці Польща як відповідь сучасним викликам і запитам суспільства; зазначається, що економічна освіта для сталого розвитку є цілісною і охоплює зміст навчальних програм, результати навчання, методи навчання і учіння, освітнє середовище. Саме освіта в інтересах сталого розвитку надає можливість побудови «зелених» економік і суспільств, оскільки забезпечує розвиток в учнів навичок, необхідних для «зелених» робочих місць; формує мотивацію людей до життєдіяльності відповідно до цілей сталого розвитку. Питання охорони середовища, налагодження чистої економіки почали набирати значної актуальності після того, як Республіка Польща приєдналася до Європейського Союзу. В умовах ринкової економіки вагомим значення має інноваційний підхід до вищої економічної освіти, оскільки особливої актуальності набуває підготовка фахівців нової формації для економічної галузі в умовах модернізації економічних відносин, утвердження ринкових принципів господарювання, суспільних і соціальних перетворень. Циркулярна економіка та підготовка фахівців із циркулярної економіки – це шлях до вирішення економічних завдань і проблем навколишнього середовища. Свідоме ставлення до збереження навколишнього середовища й впровадження відповідних технологій господарювання формується в дітей Польщі ще на етапі навчання підприємництва в старшій школі. Показано, що циркулярна економіка своїми коренями базується на гуманістичній і демократичній освіті, реалізуючи принцип людиноцентризму.

Ключові слова: *післядипломна освіта; фахівець із циркулярної економіки; циркулярна економіка; цілі сталого розвитку.*

Вступ. 16 грудня 1991 р. Республікою Польща було укладено Угоду про асоціацію з Європейським Союзом, що знаменувало проведення системи реформ у галузі освіти, зокрема вищій, як-то: реструктуризація вищої освіти, розбудова системи безперервної освіти, підвищення якості викладання іноземних мов, розвиток академічної мобільності (Development of education in Poland in 1992–1993, 1994, s. 24). Такі реформи продовжилися і на етапі вступу Республіки Польща до ЄС у 2004 р. Особливого значення приділялося і приділяється розвитку освіти, зокрема економічної, відповідно до цілей сталого розвитку, відповідності освіти запитам та потребам суспільства й господарства.

Економічна освіта в інтересах сталого розвитку – це освіта, яка дозволяє людині (за рівнем її свідомості і знань) приймати обґрунто-

вані рішення і відповідально діяти в інтересах збереження навколишнього середовища, забезпечення економічної рентабельності і дотримання принципів справедливого суспільства, поважати культурне розмаїття на благо життя майбутніх поколінь.

Економічна освіта в інтересах сталого розвитку – це формування на всіх етапах освіти здатності до навчання впродовж життя, що є невід’ємним елементом якісної освіти.

Економічна освіта для сталого розвитку є цілісною і охоплює зміст навчальних програм, результати навчання, методи навчання і учіння, освітнє середовище. Саме освіта в інтересах сталого розвитку надає можливість побудови «зелених» економік і суспільств, оскільки забезпечує розвиток в учнів навичок, необхідних для «зелених» робочих місць; формує мотива-

цію людей до життєдіяльності відповідно до цілей сталого розвитку.

Таким чином, економічна освіта для сталого розвитку дає людям можливість брати активну участь як на місцевому, так і на глобальному рівні в аналізі проблем світового масштабу, пошуку відповідей на них, бути учасниками створення більш мирного, толерантного, безпечного і сталого навколишнього середовища, оздоровлення суспільства.

В умовах ринкової економіки вагомим значення має інноваційний підхід до вищої економічної освіти, оскільки особливої актуальності набуває підготовка фахівців нової формації для економічної галузі в умовах модернізації економічних відносин, утвердження ринкових принципів господарювання, суспільних і соціальних перетворень. В економічному розвитку держави фахівці економічної галузі відіграють важливу роль, від їх рівня професійної компетентності залежить успіх фінансово-господарської діяльності всієї країни і окремих підприємств.

Проблема професійної підготовки економістів розглядалася як українськими (М. Артюшина, Г. Дутка, Є. Іванченко, М. Левочко, Т. Поясок), так і польськими вченими (проблеми організації підготовки викладачів економічного циклу в закладах вищої освіти (З. Вятровський (Z. Wiatrowski), С. Кмець (S. Kmec), Т. Новацький (T. Novatskiy), В. Оконь (W. Okoń), Ф. Шльосек (F. Schlosek)); проблеми підготовки економістів у закладах вищої освіти (Г. Блажейовський (G. Blazheyovsky), З. Вятровський (Z. Wiatrowski), С. Качор (S. Kaczor), С. Квятковський (S. Kwiatkowski), Г. Тадусевич (G. Tadusewycz)).

Підготовку економістів у Республіці Польща досліджувала у своєму докторському науковому дослідженні А. Загородня.

Метою даної статті є розгляд економічної освіти із циркулярної економіки в Республіці Польща як відповіді на сучасні виклики і запити сталого суспільства.

Результати дослідження. Однією зі складних проблем українського ринку праці є дисбаланс у професійній підготовці фахівців економічної галузі та попитом їх на ринку праці. Роботодавець сьогодні де-факто віддалений від процесу формування та контролю такого суспільного інституту, як «державне замовлення», не бере участь у формуванні змісту освіти. У силу цього ринок недоотримує необхідних йому кваліфікованих фахівців, або їх кваліфікація не відповідає вимогам роботодавців (Загородня, 2020, с. 1). Саме тому для ефективної модернізації вищої економічної освіти Укра-

їни, розв'язання проблеми підготовки конкурентоспроможних фахівців економічної галузі актуальним є вивчення досвіду країн Європейського Союзу, зокрема Республіки Польща, яка, як зазначає А. Загородня (2020), пройшла значний шлях соціально-економічного розвитку, стала членом Євросоюзу та приєдналась до європейських стандартів професійної підготовки фахівців. Разом із тим, порівняльний аналіз підготовки фахівців економічної галузі у закладах вищої освіти Республіки Польща та України дає змогу визначити напрями використання досвіду Польщі в професійній підготовці фахівців економічної галузі в Україні, що позитивно впливатиме на рівень підготовки майбутніх економістів та, як наслідок, на зростання економіки України (с. 1).

Циркулярна економіка та підготовка фахівців із циркулярної економіки – це шлях до вирішення економічних завдань і проблем навколишнього середовища. Середньостатистична людина споживає 29 кг природних ресурсів на день (що відповідає вазі 10-річного хлопчика). Населення продовжує зростати, і темпи подібного споживання більше неможливо забезпечити. Європейський інвестиційний банк щорічно надає фінансові кошти в розмірі сотень мільйонів євро компаніям, зайнятим розробками у сфері рециклінгу та масової утилізації й відновлення викинутих товарів і споживчих відходів, але країни виробляють каналізаційні відходи та брухт з такою швидкістю, що сьогодні їх неможливо переробити або корисно утилізувати в повному обсязі.

Проблеми розвитку циркулярної економіки в Республіці Польща та пов'язані із цим питання професійної підготовки фахівців до її впровадження розкрито в роботах таких вчених, як: Ольга Ратай (Olga Rataj), Якуб Гловацький (Jakub Głowacki), Петро Копичинський (Piotr Koruciński), Лукаш Маміца (Łukasz Mamica), Матеуш Маліновський (Mateusz Malinowski), Агнешка Чаплінська-Котас (Agnieszka Czaplicka-Kotas), Іоанна Кульчицька (Joanna Kulczycka), Хуберт Буковський (Hubert Bukowski), Агнешка Шник (Agnieszka Sznyk).

Найважливішими інститутами, які координують діяльність у системі вищої освіти та визначають напрями наукових досліджень у цьому секторі освіти у Республіці Польща є Польська Академія Наук, Міністерство Національної Освіти, Міністерство Науки і Вищої освіти, Комісія Сейму, яка займається проблемами освіти і науки на глобальному рівні (Radziewicz-Winnicki, 2007, с. 220).

Чеслав Банах (Cz. Banach, 2007) зазначає, що освіта є значною сферою інформації про життя

і програмою створення людського капіталу суспільства і процесів інтеграції в Європі, а також глобалізації у світі. Вчений вважає, що найважливішими ідеями і завданнями сучасної освіти є «підготовка до майбутнього», «розуміння світу – управління собою» та «навчання упродовж життя». Виклик суспільних трансформацій, нові цілі і завдання та проблеми розвитку Польщі у двох десятиліттях ХХІ ст. показали, що перед суспільством постали якісно нові завдання, які потребують нестримного пізнання суспільної реальності, природної, освітньої, наукової, економічної, технічної, а також вивчення тих змін і трансформацій, що відбуваються. Саме це є основою вибудовування ринкової економіки, інших економічних, політичних і суспільних процесів. Прогнозування й планування розвитку освіти повинно бути скоординованим з політикою соціальною, культурною, науковою (s. 89).

До найважливіших завдань освіти Республіки Польща Ч. Банах (Banach, 2007) відносить гармонізацію освіти з економікою і господарством, які швидко змінюються, та з ринком праці. При цьому зазначається, що трансформаційні процеси, що відбуваються в економіці і господарстві Польщі, потребують професійної мобільності в зміні кваліфікацій та оновлення знань (s. 92). Отже, вчений наголошує на необхідності зміни системи господарювання на збереження навколишнього середовища.

Співзвучними до думок Ч. Банаха є думки іншого польського дослідника – Анджея Раджевича-Винницького (A. Radziewicz-Winnicki, 2007), який у своїй роботі «Суспільний капітал. За і проти. Наука і вища освіта у сучасних реаліях» зазначає, що вплив науки і вищої освіти на формування й розвиток суспільного капіталу полягає передусім у гармонізації запитів суспільства, економіки, господарства і тими завданнями, які виконує наука і вища освіта (s. 220–221).

А. Раджевич-Винницький (Radziewicz-Winnicki, 2007) вводить поняття «освітнього капіталу суспільства», пов'язуючи це поняття з діяльністю закладів вищої освіти в напрямі задоволення потреб суспільства й держави. Гнучкість у перебудові освітнього процесу у вищих школах, вміння швидко реагувати на запити щодо підготовки фахівців нових напрямів значною мірою визначає ефективність освітнього капіталу суспільства (s. 220).

У книзі Ришарда Бартков'яка (R. Bartkowiak, 2013) «Економіка розвитку» аналізуються проблеми щодо розвитку економіки й, зокрема, напрями практичної підготовки економістів. У вісімнадцяти розділах книги поступово

аналізуються проблеми, яких не вистачає у професійній підготовці економістів. До таких питань відносяться суспільні аспекти майбутньої світової економіки, альтернативні підходи до економічної діяльності, спрямування її на задоволення життя людей, їх щасливого майбутнього (економіка щастя), а також альтернативні підходи до організації господарчої діяльності засобами циркулярної економіки. У книзі підкреслюється необхідність вивчення історії економічної думки, поєднання досягнень минулого із сучасними проблемами, які необхідно вирішувати (s. 10).

Не менш цікавою працею в контексті сучасної професійної підготовки економістів, зокрема з нового напрямку – циркулярної економіки, відповідно до вимог часу є праця Йозефа Е. Стігліца (J. E. Stiglitz, 2015) «Економіка публічного сектору», яка була видана за редакцією Ришарда Рапацькі (Ryszard Rapacki). У дев'ятому розділі цієї книги «Зовнішні ефекти та середовище» розглядаються питання, які становлять зміст циркулярної економіки, або економіки замкненого циклу. Це питання, пов'язані з охороною повітря, води, землі (грунту), вимираючих видів. Так, при розгляді практичної ролі народу в охороні середовища надається інформація, як можна запобігти утворенню озонних дір, досягти чистоти повітря, запобігти вимиранню різних видів тварин і рослин.

Необхідно підкреслити, що питання охорони середовища, налагодження чистої економіки почали набирати значної актуальності після того, як Республіка Польща приєдналася до Європейського Союзу. У підручнику «Економіка. Основний курс», ще у 2007 р. розглядалися питання, які були орієнтовані на вирішення проблем збереження середовища (Beksiak, 2007).

Проаналізуємо структуру цього підручника.

Підручник складається з чотирьох частин. У першій частині «Введення до економіки» аналізуються питання, пов'язані з тим, чим займається економіка, які існують економічні вибори, що таке ринкова економіка. У другому розділі «Мікроекономіка» розглядаються традиційні питання, а також питання організації конкуренції на засадах вибору виду підприємницької діяльності, питання вільної конкуренції, монополістичної конкуренції, попит на креативні підходи в економіці, ринки капіталу і праці. Третій розділ «Макроекономіка» починається з введення у макроекономіку, проблем і методів макроекономіки, макроекономічних рахунків; розглядаються питання управління грошовими потоками, інститути фінансових

ринків; питання безробіття, політики повного працевлаштування, інфляції і господарчої політики країни і світу. Саме в цьому розділі звертається увага на ті проблеми, які має світова економіка, організована як лінійна, необхідність поступового переходу до економіки замкненого циклу. Четверта частина підручника «Економічні системи і їхня динаміка» містить порівняльний аналіз економічних систем різних країн, у розділі розкриваються три типи економічних систем Польщі. Під час розгляду проблем світової економіки зазначається необхідність цілісного розгляду розвитку світової економіки, важливість компаративістських підходів у її вивченні (s. 246).

Необхідно зазначити, що свідоме ставлення до збереження навколишнього середовища й впровадження відповідних технологій господарювання формується в дітей Польщі ще на етапі навчання підприємництву в старшій школі (навчання в ліцеях і класах понадгмназійних). Програма «З економікою на ти» спрямована саме на таку підготовку, яка забезпечує формування екологічної свідомості дитини незалежно від того, який подалі буде обрано професійний шлях (Merta, Pasewicz, 2013). Структура програми включає: загальні цілі, проміжні цілі, зміст навчання, процедури досягнення цілей, очікувані результати, технологія досягнення поставлених цілей і вимірювання результату, технологія оцінювання учнів з предмету. Також програма містить додатки, у яких наводяться приклади змісту занять і основний навчальний план.

Серед загальних та часткових цілей є уміння вести підприємницьку діяльність відповідно до завдань збереження навколишнього середовища, сформульовано знання, уміння, якими має оволодіти здобувач освіти, а також поведінкові характеристики, серед яких усвідомлене ставлення до проблем навколишнього середовища та їх вирішення. У програмі подається тематика занять, методи досягнення поставлених цілей, прогнозовані результати навчання. Зазначимо, що розглядаються різні види економічної діяльності, і учні можуть ознайомитися з конкретними професійними ролями. Такий підхід має, на наш погляд, дуже позитивне професійноорієнтоване значення, оскільки молода людина має перед собою різні шляхи реалізації себе у підприємницькій діяльності. Практикоорієнтованим розділом цієї програми є такий розділ, як «Від програмних засад і загальної мети до вимірюваного ефекту» (Merta, Pasewicz, 2013, s. 15), у якому подається технологія досягнення освітніх цілей та вимірювання рівня знань.

Також цікавим є те, що технологія оцінювання досягнень учнів на заняттях з підприємництва відрізняється від технології оцінювання практичних умінь учнів. Прикладами таких занять є: «Молодий працівник, або як знайти хорошу роботу», при вивченні якої розглядаються і аналізуються, зокрема, три способи уникнення безробіття (Merta, Pasewicz, 2013, s. 25), затребуваність у кадрах у різних регіонах країни (s. 26).

Значний інтерес для економічної підготовки фахівців становить книга під назвою «Нова інституціональна економіка в контексті господарчої кризи», видана за реакцією Станіслава Радолфа (S. Radolf, 2012). У книзі розглядається інституціональний підхід до розвитку економіки і подолання тих кризових явищ, які спостерігаються у глобальній економіці, показана роль економічних інститутів у розбудові економіки замкненого циклу і подолання негативних явищ у природньому середовищі, які виникають при розвитку економіки за лінійною моделлю. Освітні послуги розглядаються як такі, що здатні вплинути на ефективність економіки, оскільки вона потребує швидкої перепідготовки кадрів, озброєння їх новими знаннями й компетентностями (s. 370).

Як приклад, розглянемо післядипломну освіту за спеціальністю «Системи безпеки водопостачання», організатором якої є Інститут інженерії води та стічних вод на факультеті екології та енергетики Сілезької Політехніки (Studia podyplomowe GOZ. Politechnika Śląska, 2018). Навчання призначене для людей з університетським дипломом, незалежно від профілю (для тих, хто має диплом бакалавра, інженера, магістра, магістра інженерії).

Варто зазначити, що це є перші в Польщі післядипломні студії в галузі безпеки водопостачання, призначеного для споживання людиною. Новий підхід до безпеки води, рекомендований Світовою організацією охорони здоров'я упродовж майже 20 років, який базується на управлінні ризиками по всьому ланцюгу водопостачання: від джерела до крану споживача, призвів до перегляду Директиви 98/83 / ЄС (Директива з приводу питної води), прийнятої у 2015 р. У Польщі це призвело до змін, запроваджених Законом від 20 липня, Законом про води (набув чинності 1 січня 2018 р.), який зобов'язує водні компанії протягом 3 років проводити аналіз ризиків з метою створення зони захисту водозабору. Крім того, нове Положення Міністра охорони здоров'я про якість питної води, згідно з Директивою про захист води, рекомендує новий підхід до управління безпекою води на основі оцінки ризику, проведеної відповідно до

PN EN 15 975. Організації, що запроваджують цю систему, мають можливість пристосувати обсяг та частоту контрольованих параметрів якості води до індивідуальних потреб, що виникають у результаті оцінки ризику.

Для проведення такої роботи потрібні відповідні знання, отже, виникає необхідність у підготовці кваліфікованого персоналу в цій

галузі, який має не лише теоретичну базу, але й демонструє здатність виявляти небезпеки, проводити аналізи та оцінки, вибирати відповідні заходи контролю та створювати процедури та інструкції.

План навчання з циркулярної економіки за напрямом професійної підготовки «Системи безпеки водопостачання» наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

**План навчання з циркулярної економіки за напрямом професійної підготовки
«Системи безпеки водопостачання»**

№ з/п	Назва предмета, організаційна форма проведення заняття W – лекція CW – практичні заняття	Теми	W Лекції	CW Практичні заняття
1	Правові основи безпеки води	Правові та організаційні основи безпеки води в ЄС	6	2
		Водне право	3	
		Національні законодавчі умови водопостачання	2	
		Якість води, призначеної для споживання людиною	3	
2	Детермінанти здоров'я водної безпеки	Основи епідеміології та охорони здоров'я в контексті ризику захворювань, що передаються водою	6	
3	Системи водопостачання – основи. – Основи управління компаній	Основи побудови системи водопостачання	8	4
		Інформаційні системи в управлінні та нагляді за функціонуванням сучасних водопостачальних	4	4
		Сучасне управління ресурсами – Норма ISO 55000	4	2
4	Управління надійністю, ризиками, безпекою – основи	Основи теорії ризику, надійності, безпеки	6	6
5	Організаційні детермінанти безпеки водних ресурсів	Організаційні детермінанти водопостачальних компаній в управлінні безпекою водопостачання	6	3
6	Екологічні детермінанти безпеки водних ресурсів	Захист водних ресурсів	4	2
7	Технічні та технологічні детермінанти водопостачання	Детермінанти техніко-технологічні оздоровлення води	4	4
		Детермінанти техніко-технологічні розподілу води	6	4
		Якість та безпека води – внутрішні установки	3	2
8	Антикризовий менеджмент	Антикризовий менеджмент	4	4
		Основи терористичного механізму в СЗВ (SZW)	2	1
9	Управління ризиками - захист систем водопостачання (WSecP)	Управління ризиками	1	2
		Плани безпеки води (WSP)	3	
		Організація підприємств водопостачання в процесі побудови систем безпеки доставки води	4	
		Безпека та охорона систем водопостачання	2	

10	Управління ризиками – методи виявлення небезпеки, оцінки, контролю та верифікації ризиків	Загрози якості водопостачання	3	3
		Оцінка та контроль ризиків	3	6
		Перевірка процесу управління ризиками, документація та огляди	2	4
11	Управління ризиками – практичний підхід	Плани безпеки води	4	2
		Основи комунікації та маркетингу в управлінні водною безпекою	3	2
12	Лабораторії та їх роль в управлінні водною безпекою	Принципи роботи лабораторій, що виконують дослідження води	5	2
		Правила акредитації	4	2
13	Офіційний нагляд за безпекою водних ресурсів	Офіційний нагляд за безпекою води	7	2
14	Процес написання й захисту дипломної роботи	Основи написання та презентації дипломних робіт	5	5

Джерело: Systemy bezpieczeństwa zaopatrzenia w wodę. Politechnika Śląska. 2018.

Зазначимо, що існує невелика кількість матеріалів, підручників, посібників чи рекомендацій, доступних польською мовою, що означає необхідність проведення такої післядипломної освіти фахівців задля зближення знань, наданих Всесвітньою організацією охорони здоров'я та установами, що впроваджують систему безпеки води (План безпеки води) в інших країнах. Таке навчання відповідає ринковому попиту і є частиною цілісного та міждисциплінарного підходу до водопостачання з урахуванням правових, організаційних, екологічних, технічних, технологічних та медичних аспектів. Результати навчання, здобуті в процесі післядипломної освіти, особливо важливі не лише для сучасного управління водогосподарською компанією, а й для стійкого соціально-економічного розвитку країни.

Цільові заняття проводять досвідчені викладачі та спеціалісти. Закінчується дослідження навчання випускним іспитом та захистом дипломної роботи. Навчання триває 2 семестри з жовтня по червень, проводяться в заочній формі кожні два тижні по суботах та неділях, згідно з графіком, який складається одразу на весь навчальний рік.

Висновки. Збігнев Квечинський (Z. Kwiecinski, 2018) у своїй праці «Демократична і гуманістична освіта як рух і справа суспільства» аналізуючи функції державної освіти, зазначає, що однією з таких функцій є базова адаптація членів суспільства до основних суспільних, політичних, економічних структур таким чи-

ном, щоб вони були свідомими споживачами послуг, які б їх задовольняли, були задоволені власним статусом і рівнем життя і давали б керівництву таких структур розуміння «правильного напрямку розвитку», стабільності їх позиції і забезпечували комфорт пізнавального консенсусу щодо їхньої діяльності, підтвердження якому знаходять при моніторингу суспільної думки. (s. 14).

Ще в 1981 р. (стаття в журналі «Рух педагогічний була передрукована) З. Квечинський (Kwiecinski, 2018) писав, що освіта для демократичної держави має бути демократичною і гуманістичною, поняттями такої освіти є візія суспільства щодо освіти, концепція людини, парадигми виховання людини, участі її у справах суспільства, візія суспільства, яке виховує, зокрема взаєморозуміння між освітою і навколишнім середовищем (s. 27).

На нашу думку, ці ідеї повністю можна віднести до формування в людей екологічної свідомості, спрямованості їхніх дій під час життєдіяльності на збереження навколишнього середовища, запобігання його руйнуванню. Отже, циркулярна економіка своїми коренями базується на гуманістичній і демократичній освіті, реалізуючи принцип людиноцентризму.

Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні можливостей української вищої освіти щодо впровадження досвіду Республіки Польща в професійній підготовці фахівців із циркулярної економіки.

Список використаної літератури

1. Загородня А. А. Професійна підготовка фахівців економічної галузі у закладах вищої освіти Республіки Польща та України: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Київський університет імені Бориса Грінченка, 2020. 40 с.

2. Banach Cz. O strategii i kierunkach rozwoju edukacji. «*Gorące*» *problemy edukacji w Polsce* / Red. T. Lewowicki. Warszawa: KNP WSP ZNP, 2007. S. 89–98.
3. Bartkowiak R. *Ekonomia rozwoju*. Warszawa: Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, 2013. 227 s.
4. Beksiak J. *Ekonomia. Kurs podstawowy*. Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck, 2007. 291 s.
5. Development of education in Poland in 1992–1993. *International conference on education. 44-th Session, Geneva 1994. Report prepared by Ministry of National Education in the Republic of Poland*. Warsaw, 1994. 33 s.
6. Kwiecinski Z. Edukacja demokratyczna i humanistyczna jako ruch i dzieło społeczne. *Ruch pedagogiczny*. 2018. № 4/1. S. 13–33.
7. Merta T., Pacewicz A. *Z ekonomią na ty: podstawy przedsiębiorczości dla liceów ogólnokształcących, liceów profilowanych i techników*. Warszawa: Centrum Edukacji Obywatelskiej: Civitas, 2013. 296 s.
8. Radziejewicz-Winnicki A. Kapitał społeczny versus nauka i szkolnictwo wyższe w realiach współczesności. «*Gorące*» *problemy edukacji w Polsce* / red. T. Lewowicki. Warszawa: KNP WSP ZNP, 2007. S. 219–234.
9. Rudolf S. (Red.). *Nowa ekonomia instytucjonalna wobec kryzysu gospodarczego*. Kielce: Wydawnictwo WSEPiNM, 2012. 391 s.
10. Stiglitz J. E. *Ekonomia sektora publicznego*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2015. 991 s.
11. Studia podyplomowe GOZ. Politechnika Śląska. 2018. https://www.polsl.pl/Wydzialy/RM/Strony/Studia_podyplomowe_GOZCPP.aspx (дата звернення: 20.05.2022).

References

- Zahorodnia, A. A. (2020). *Profesijna pidgotovka fahivciv ekonomichnoyi galuzi u zakladah vishoyi osviti Respubliki Polsha ta Ukraini [Professional training of economic experts in higher education institutions of the Republic of Poland and Ukraine: Extended abstract of Doctor's thesis: 13.00.04]*. KUBG.
- Banach, Cz. (2007). O strategii i kierunkach rozwoju edukacji. T. Lewowicki (Red.), «*Gorące*» *problemy edukacji w Polsce* (S. 89–98). KNP WSP ZNP.
- Bartkowiak, R. (2013). *Ekonomia rozwoju*. Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne.
- Beksiak, J. (2007). *Ekonomia. Kurs podstawowy*. Wydawnictwo C. H. Beck.
- Development of education in Poland in 1992–1993 (1994, August). *International conference on education. 44-th Session, Geneva 1994. Report prepared by Ministry of National Education in the Republic of Poland*.
- Kwiecinski, Z. (2018). Edukacja demokratyczna i humanistyczna jako ruch i dzieło społeczne. *Ruch pedagogiczny*, 4/1, 13–33.
- Merta, T., Pacewicz, A. (2013). *Z ekonomią na ty: podstawy przedsiębiorczości dla liceów ogólnokształcących, liceów profilowanych i techników*. Centrum Edukacji Obywatelskiej: Civitas.
- Radziejewicz-Winnicki, A. (2007). Kapitał społeczny versus nauka i szkolnictwo wyższe w realiach współczesności. T. Lewowicki (Red.), «*Gorące*» *problemy edukacji w Polsce* (S. 219–234). KNP WSP ZNP.
- Rudolf, S. (Red.) (2012). *Nowa ekonomia instytucjonalna wobec kryzysu gospodarczego*. Wydawnictwo WSEPiNM.
- Stiglitz, J. E. (2015). *Ekonomia sektora publicznego*. Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Studia podyplomowe GOZ (2018). *Politechnika Śląska*. https://www.polsl.pl/Wydzialy/RM/Strony/Studia_podyplomowe_GOZCPP.aspx

Стаття надійшла до редакції 18.04.2022

Прийнято до друку 28.06.2022

ECONOMIC EDUCATION IN CIRCULAR ECONOMY IN THE REPUBLIC OF POLAND AS ANSWER TO MODERN CHALLENGES AND REQUESTS

Sysoiev Oleksii, PhD in Economy, Associate Professor,
Head of the Department of Licensing and Accreditation,
Kyiv International University,
49 Lvivska Str., 03179 Kyiv, Ukraine,
4998858@gmail.com

The article considers economic education in circular economics Republic of Poland in response to modern challenges and demands society; it is noted that economic education for sustainable development is available

holistic and covers the content of curricula, learning outcomes, teaching and learning methods, educational environment. It is education in the interests sustainable development provides an opportunity to build «green» economies and societies, as it provides students with the skills they need for «green» jobs; forms people's motivation for life in accordance with the goals of sustainable development. Environmental issues, the establishment of a clean economy began to gain considerable relevance after the Republic of Poland acceded to the European Union. In a market economy, an innovative approach to higher economic education, as it becomes especially relevant training of specialists of the new formation for the economic sector in the conditions modernization of economic relations, approval of market principles management, social and social transformations. Circular economics and training of specialists in circular economics is the way to solving economic problems and environmental problems. Conscious attitude to environmental protection and the introduction of appropriate management technologies is formed in children. Poland is still at the stage of entrepreneurship in high school. Shown that the circular economy is rooted in the humanistic and democratic education, implementing the principle of human-centeredness.

*Key words: **circular economics; postgraduate education; specialist in circular economics; sustainable development goals.***